

Репрезентація Кєфе (Феодосії)

Знаєте, що найчастіше спадає на думку, коли чуємо "Крим" або "Феодосія"? Зазвичай це набір "відкриткових" стереотипів, нав'язаних чужою культурою. Чи можуть ці символи — як правило, пізні імперські палаци чи пам'ятники — справді розповісти про унікальну, багатотисячолітню історію півострова? Я так не думаю.

Саме тому я поставив собі за мету (і вже ділюся результатами!) знайти справжні, живі символи кримських міст, які повертають нас до їхньої автентичної історії, та зробити з ними серію зображень. Ще раз подякую за них [авторці](#).

Кєфе (Феодосія), як і інші міста Криму, володіє унікальною спадщиною, яка демонструє його глибинну полікультурність як важливого портового та торговельного центру.

На відміну від нав'язаних пізніх імперських образів, справжніми символами Кєфе є його архітектурні пам'ятки, які свідчать про багатовікове співіснування різних народів і релігій. Ми пропонуємо два такі символи: мечеть Муфті-Джамі та вірменську церкву Сурб-Геворг.

Кєфе (Феодосія), Мечеть Муфті-Джамі

Муфті-Джамі (Müftü Cami) — це єдина збережена історична мусульманська культова споруда Кефе та його околиць.

Будівництво мечеті велося з 1623 по 1630 рік за зразком середньовічних стамбульських мечетей. Це пам'ятка періоду, коли Кефе було найважливішим центром Османської імперії на півострові.

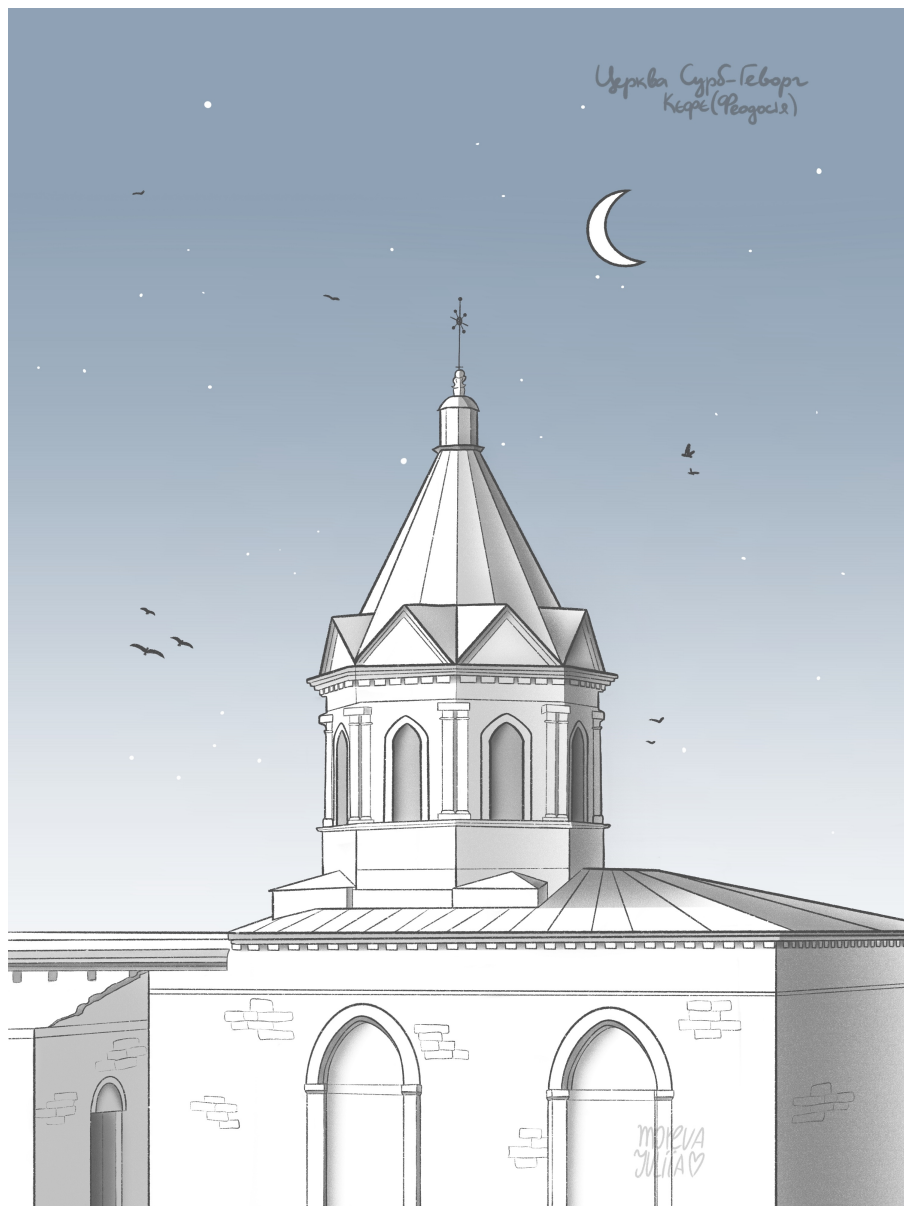
Основна частина пам'ятки — це кубічна було-цегляна будівля, увінчана величним дванадцятигранним куполом. До неї примикає витончений восьмигранний мінарет із тесаного вапняку. Саме по первинних деталях, що збереглися, мистецтвознавці говорять про вплив візантійських зразків і славетної школи Сінана, видатного османського зодчого.

Після анексії Криму Російською імперією у 1783 році будівлю передали вірменам-католикам. Протягом кінця XVIII — початку XX століття була Католицьким костелом Успіння Пресвятої Діви Марії. У 1975 році було проведено реставрацію, яка повернула їй первісний вигляд. З 1998 року мечеть знову слугує мусульманській громаді, і в ній проходять молитви Джума-намаз.

Спробуйте уявити, як сотні років тому тут кипіла торгівля, адже поруч досі збереглися

фрагменти старої бруківки та руїни османських лазень.

Кефе (Феодосія), Церква Сурб-Геворг (Святого Георгія)

Церква Сурб-Геворг (Սուրբ Գեորգի Եկեղեցի) є видатною пам'яткою вірменської архітектури XIV століття. Побудована у 1385 році, ця церква — не просто пам'ятка, це живий свідок тисячолітньої історії вірменської громади Кефе, її багатства та впливу.

Вона була колишнім кафедральним собором Георгіївського монастиря, який у XV столітті розташовувався поза стінами зовнішнього оборонного кільця міста.

Храм багатократно перебудовувався. Його зовнішній вигляд є поєднанням об'ємів різних часів. Стара східна частина складена з буту та має напівкруглі арочні склепіння, тоді як середню і західну частини збудовано в XIX столітті під впливом російської традиції.

Історія Сурб-Геворг — це історія стійкості: вона пережила закриття у 1921 році, була повернена вірменській громаді у 1998-му, а в останні роки стала символом боротьби за спадщину: древнє вірменське кладовище під її стінами активно захищалося від незаконної забудови, розпочатої під російською окупацією.

Обидві пам'ятки — Мечеть Муфті-Джамі та Церква Сурб-Геворг — є автентичними, візуально впізнаваними та, що найважливіше, відображають справжню, багатогарову історію Кефе як ключового форпосту цивілізацій на перетині торгівельних шляхів. Це справжні обличчя Кефе, і символи, які говорять про багатогарову історію, а не про чужу пропаганду.

Дякую за увагу! Підписуйтеся на мій [канал у тг](#) або [у ватсапі](#).

Якщо хочете пришвидшити створення нових малюнків, можете підтримати загальний проєкт репрезентації Криму копійчиною на [donatello](#).

Репрезентація Ялти

Символи міст формують наше сприйняття, але чи завжди вони відображають справжню суть? Сучасна репрезентація Криму стикається з викликами, адже часто зосереджується на стереотипах.

Так, Ялту зазвичай репрезентують Ластівчиним гніздом, яке мало того що є російською псевдосередньовічною архітектурою, так ще й знаходиться не в Ялті, а в окремому селищі Гаспра за десять кілометрів від міста.

Інші репрезентації міста мають такі ж проблеми — Лівадійський, Воронцовський, Масандрівський палаці є зразками імперської російської архітектури й знаходяться не в Ялті, а в інших населених пунктах, які підпорядковуються Ялтинській міськраді.

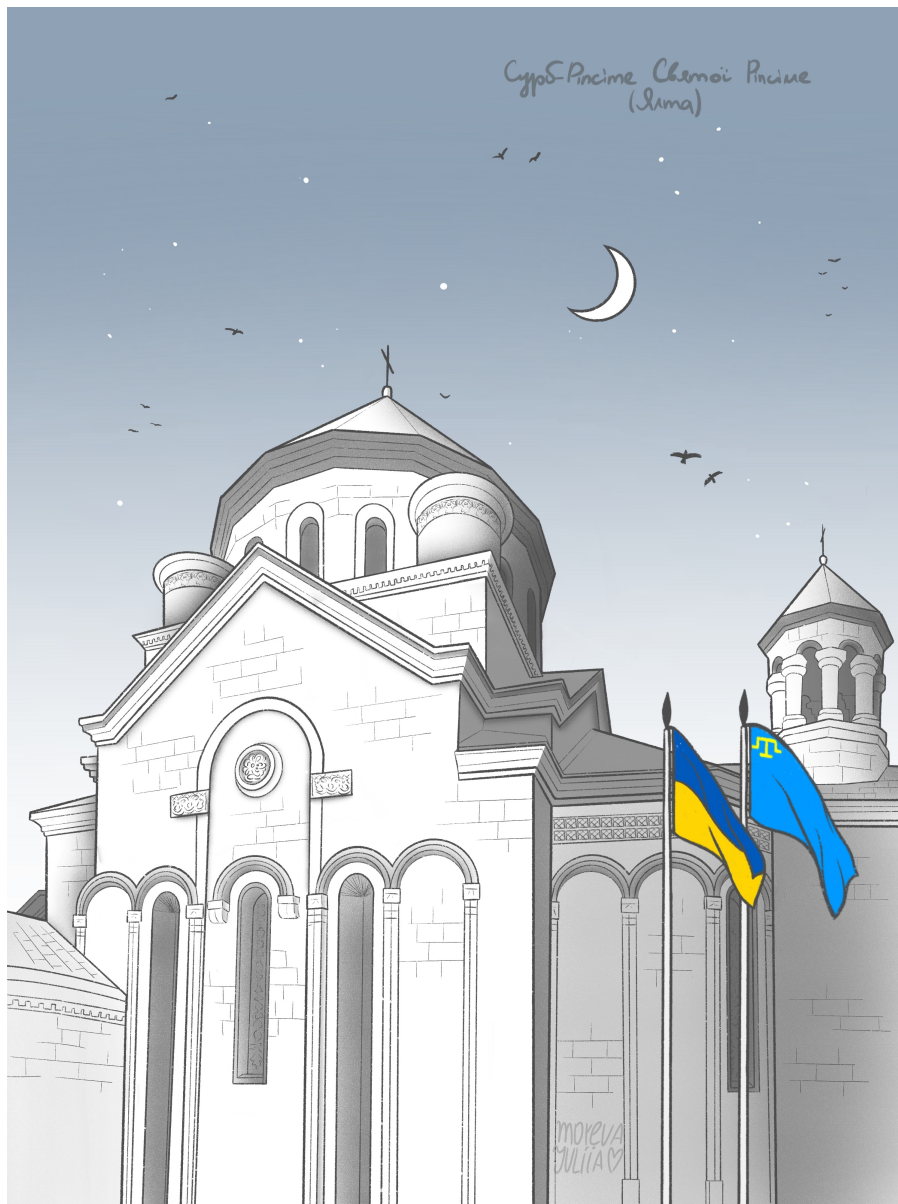
Я поставив собі за мету познаходити дійсно хороші символи для кримських міст, і зокрема зробити з ними серію зображень. Вісім з них, про [Акмесджит](#), [Ак'яр](#), [Керіч](#) та [Кезлев](#), я вже публікував, а це публікація з наступними двома, про Ялту. Ще раз подякую за них [авторці](#).

На жаль, пам'яток до російської анексії Криму 1783 року в Ялті майже не збереглося. Хоча сучасне місто, окрім власне історичної Ялти, поглинуло сусідні селища Ай-Васил (що складалося з трьох маале, кварталів), Дерекой та Аутка (нижня та верхня). Їх населяли кримські татари та румеї (до насильного переселення російськими військами у Надазов'я у 1778 році), і в кожному була своя мечеть або церква.

З них на сьогодні збереглася тільки мечеть Ай-Васил Орта-Джамі, мечеть одного з маале села Ай-Васил. Вона багато років використовувалася як житловий будинок, і лише нещодавно відреставрована.

Проте, попри таку ситуацію, у нас є що запропонувати для сучасної репрезентації міста.

Ялта, церква Сурб-Ріпсіме (Святої Ріпсіме)

Пам'ятка культури та храм Вірменської апостольської церкви, розташована у центрі міста на пагорбі Дарсан, він же Гюзель-Тепе. Зведена коштом нафтопромисловця Погоса Тер-Гукасяна з 1909 по 1917 рік.

Проект церкви розробив архітектор Габріель Тер-Мікелян, за основу він узяв ескіз однойменного храму в Вагаршапаті у Вірменії, проте значно переробив його в модерному стилі. Розписи купола та малюнок вітваря були виконані художниками Меркуловим і Таргаросом за ескізами художника Вардгеса Суренянца.

Будівництво церкви Святої Ріпсіме в Ялті є яскравим свідченням значного економічного впливу та культурної амбіції вірменської громади міста на початку XX століття.

Ялта, Ялтинський маяк

Маяк, зведений у 1908 році, не лише вказує шлях кораблям, а і є одним із найвпізнаваніших символів міста. Його елегантний силует, що височіє над акваторією, створює неповторну атмосферу Ялтинської набережної.

У 1874 році, під час будівництва у місті порту і молу, був збудований тимчасовий портовий маяк. У 1908 році була побудована металева башта маяка, котра існує і зараз.

Дякую за увагу! Підписуйтесь на мій [канал у тг](#) або у [вотсапі](#).

Якщо хочете пришвидшити створення нових малюнків, можете підтримати загальний проєкт репрезентації Криму копійчиною на [donatello](#).

Репрезентація Кезлева (Євпаторії)

Сучасна репрезентація Криму та кримських міст має купу проблем, зокрема це використання основних символів міст.

Тому у мене виникла ідея познаходити дійсно хороші символи для кримських міст, і зокрема зробити з ними серію зображень.

Шість з них, про [Акмесджит](#), [Ак'яр](#) та [Керіч](#), я вже публікував, а це публікація з наступними двома, про Кезлев. Ще раз подякую за них [авторці](#).

Кезлев (Євпаторія). Вхід до караїмських кенас

Вхід до караїмських кенас є частиною комплексу, що складається з Великої та Малої кенас, будівлі релігійної школи (мідраш), благодійної їдальні, господарського подвір'я та декількох внутрішніх двориків.

Комплекс був побудований на початку XIX століття за проектом Самуїла і Соломона

Бабовичів: у 1805 році було закінчено зведення Великої соборної кенаси, а в 1815 році на місці караїмського храму XVI століття споруджено будинок Малої кенаси.

Комплекс кенас є важливим історичним та культурним пам'ятником Кезлева, та є свідченням багатовікової історії караїмської громади міста, яке стало з 1837 року головним духовним центром караїмів.

У 1927 році обидва храми були закриті, а будівлі використовувалися не за призначенням. Відновлення кенас почалося після відновлення незалежності України, і у 1999 та 2005 роках були відкриті відповідно мала та велика кенаси.

Кезлєв (Євпаторія). Мечеть Джума-Джамі (Хан-Джамі)

Джума-Джамі (Хан-Джамі) є головною мечеттю Кезлева). Вона була побудована у 1552—1564 роках за часів правління хана Девлета I Герая, який за легендою хотів мати мечеть, що була б рівнею святиням Стамбула.

Споруджена видатним османським архітектором Сінаном, ханська мечеть Кезлева досі вважається однією з найбільших багатобаневих будівель у всій Європі. Саме в цій мечеті

кримські хани пред'являли своїм підданам свої права на ханський престол.

З моменту завершення будівництва мечеть зазнавала перероблення та чисельних реставрацій, наприклад, було відновлено зруйновані мінарети. За совка мечеть була закрита та використовувалася як склад, у 1980-ті стала пам'яткою архітектури та музеєм, і була повернена вірянами після відновлення незалежності України.

Джума-Джамі є важливим історичним та культурним пам'ятником Кезлева (Євпаторії) і є символом середньовічної історії міста та його значення для Кримського ханату.

Дякую за увагу! Підписуйтесь на мій [канал у тг](#) або у [вотсапі](#).

Якщо хочете пришвидшити створення нових малюнків, можете підтримати загальний проєкт репрезентації Криму копійчиною на [donatello](#).

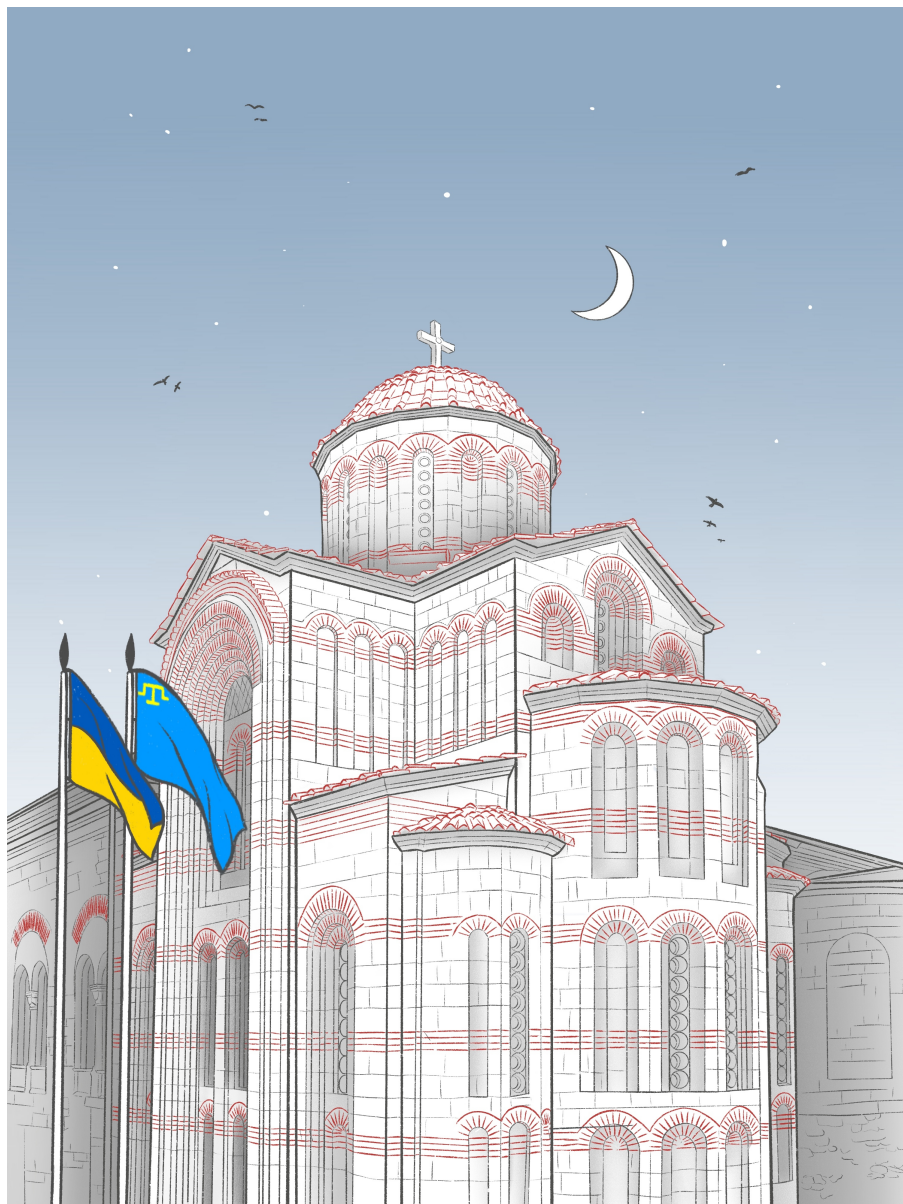
Репрезентація Керичі (Керчі)

Сучасна репрезентація Криму та кримських міст має купу проблем, зокрема це використання основних символів міст.

Тому у мене виникла ідея познаходити дійсно хороші символи для кримських міст, і зокрема зробити з ними серію зображень.

Чотири з них, про [Акмесджит](#) та [Ак'яр](#), я вже публікував, а це публікація з наступними двома, про Керич. Ще раз подякую за них [авторці](#).

Керич (Керч). Церква Іоана Предтечі

Перша писемна згадка церкви датується 1334 роком. Проте, науковці датують закладення церкви VIII століттям, що робить її однією з найстаріших церков України. Її найстаршими частинами є вівтарна частина та східний фасад.

Після захоплення міста російськими військами у 1771, та анексії міста у 1774 році, церква

була захоплена РПЦ.

Звідтоді не один раз перебудовувалася. Зокрема, північний притвор та дзвіницю у стилі класицизму спроектував Амбарцум Карапетов наприкінці XIX століття.

Керич (Керч). Єні-Кале

Османська фортеця модерного часу, кримськотатарською уейі (діалектне, літературне уайі) — нова, qale — фортеця. У 1696 році московські війська захопили фортецю Азак, зараз російське місто Азов, і тому у 1699 році османи почали будувати Єні-Кале, “нову фортецю”.

Зведенням фортеці керував італієць-мусульманин Голоппо, а в будівництві допомагали французькі інженери. У 1703-1706 роках зведення було завершено, і фортеця стала головним штабом османської оборони Причорномор'я. Її гарнізон становив близько 800 османських і 300 кримськотатарських воїнів.

У 1771 році Єні-Кале була захоплена російськими військами, і з часом втратила військове значення. Селище навколо фортеці перетворилося на місто-супутник Керчі, і як окреме місто входило у Керч-Єнікальське градоначальництво. У 1948 році Єні-Кале перейменовано на

Сіпягине, а у 1960-х роках увійшло до складу міста Керч.

Дякую за увагу! Підписуйтесь на мій [канал у тг](#) або у [вотсапі](#).💎

Якщо хочете пришвидшити створення нових малюнків, можете підтримати загальний проєкт репрезентації Криму копійчиною на [donatello](#).

Репрезентація Ак'яра (Севастополя)

Сучасна репрезентація Криму та кримських міст має купу проблем, зокрема це використання основних символів міст.

Особливо це стосується [Ак'яра](#), бо з доросійського періоду нічого не залишилося, а шукати українські сліди у російському періоді міста доволі складно. У нас досі примудряються репрезентувати Ак'яр пам'ятником російському флоту, але це відбувається вже рідше.

Тому у мене виникла ідея познаходити дійсно хороші символи для кримських міст, які будуть відображати українську культуру та культуру трьох корінних народів України, що сформувалися у Криму: кримських татар, караїмів та кримчаків, і зокрема зробити з ними серію зображень. Перші два, про Акмесджит, я вже [публікував](#), а це публікація з наступними двома. Ще раз подякую за них [авторці](#).

Ак'яр (Севастополь). Севастопольська біологічна станція

Будинок біологічної станції, також відомий як Акваріум, 1898 рік будівництва, архітектор —

Вейзен Олександр Михайлович.

Сама станція з'явилася у 1871 році, завдяки ініціативі російських науковців українського походження Миколи Миклухо-Маклая та Олександра Ковалевського. Творці станції відвідали аналогічні інститути на Середземному морі й Атлантичному узбережжі, щоб облаштувати нову станцію на належному рівні.

Сьогодні в акваріумі п'ять залів, в яких можна побачити не тільки мешканців Чорного моря (риб, креветок і молюсків), а й мешканців інших морів і океанів: тропічну акулу, електричного вугра, живий кораловий риф.

Ак'яр (Севастополь). Караїмська кенаса

1908 рік побудови, архітектор — Вейзен Олександр Михайлович.

Місце для кенаси на Великій Морській вулиці було придбано караїмською громадою міста ще у 1884 році, проект будівлі затвердили у 1896 році, але будівництво затяглося на понад десять років.

Кенаса працювала до 1931 року, коли її закрили, у ній розмістився спортивний зал. Будівля постраждала під час Другої світової війни, у 1953 році була проведена реконструкція, але її досі так і не повернули караїмській громаді.

Дякую за увагу, якщо хочете пришвидшити створення нових малюнків, можете підтримати загальний проєкт репрезентації Криму копійчиною на [donatello](https://donatello.org/).

Репрезентація Акмесджита (Сімферополя)

Сучасна репрезентація Криму та кримських міст має купу проблем, зокрема це використання основних символів міст.

Так, Акмесджит (Сімферополь) часто репрезентують вокзалом сталінської архітектури, що побудований у 1951 році та є молодшим братом-близнюком вокзалу в російському Сочі, Ак'яр (Севастополь) – російським пам'ятником російському же флоту, а Ялту – Ластівчиним гніздом, яке мало того що є російською псевдосередньовічною архітектурою, так ще й знаходиться не в Ялті, а в окремому селищі Гаспра за десять кілометрів від міста.

Тому у мене виникла ідея познаходити дійсно хороші символи для кримських міст, які будуть відображати українську культуру та культуру трьох корінних народів України, що сформувалися у Криму: кримських татар, караїмів та кримчаків, і зокрема зробити з ними серію зображень.

Це перші два з них, дуже дякую за них [авторці](#).

Акмесджит (Сімферополь). Кримський драматичний театр

Побудований за проєктом українського архітектора Олексія Бекетова у 1911 році. Зараз є російським театром імені Ґорького, однак, ще до побудови цієї будівлі у ХІХ столітті у міському театрі виступали Марко Кропивницький, Микола Садовський та Марія Заньковецька, а до депортації 1944 року у театрі працювала також і кримськотатарська трупа.

Акмесджит (Сімферополь). Мечеть Кебір-Джамі

Найстаріша будівля міста, 1508 (за іншими даними 1502) року побудови, на честь неї місто й отримало свою назву – "Біла Мечеть". Виходячи з напису над входом, її побудував Абдурахім-Бек. Мечеть зазнала великих руйнувань, зокрема від дій російської армії у 1736 році, через що неодноразово реставрувалася. Але попри все, вона залишається найстаршою будівлею міста, що яскраво показує нежиттєздатність міту про "заснування" міста росіянами у 1784 році.

Якщо хочете придивитися до створення нових малюнків, можете підтримати загальний проект репрезентації Криму копійчиною на [donatello](https://donatello.org).